

Pověst o Bílém kameni

Před dávnými a dávnými lety, když snad ještě Pán Bůh se svatým Petrem chodili po zemi, aby odměňovali dobré a trestali zlé, a kdy Belzebub, pán pekel, posílal v jejich stopách své čerty, aby s tím dobrem a zlem hodně zamíchali, takže vlastně nebylo možno poznat, kdo je dobrý a kdo zlý, žil v Mrsklesích kovář. Kovář Antonín. Chlapík jak buk na nepřívazských kopcích, kde to v létě fouká a v zimě mrzne až praští, takže buky jsou tam pevné a houževnaté jako železo. Kovář Antonín měl taky svaly jako ze železa, ale srdce měkké jako máslo stloukané v máji. Antonín je dobrák od kosti, říkávala kovářka Andulka, železo dovede ohnout v rukách, ale by ohnul dlužníka, který už dva roky dluží pár grošů za okutí kobyly nebo okování vozu, na to musí přijít ohebný ženský jazyk. A potom mně říká, že jsem dračice. Ale to už se kovářka smála.

A smál se i Antonín. Jen když nám, Andulko, zdraví slouží a máme s dětmi co jíst. A zvedl kovářku do výšky, až leknutím zavýskla. A když ji spustil na zem, přitiskla se k propálené kožené zástěře, nic nedbajíc, že si zamaže čerstvě vyprané a na slunci vybělené rukavice, a dýchajíc prudce, skoro zalykavě, dívala se svýma chytrýma, černýma očima do modrých kovářových očí pod světlou, trochu ohněm opálenou a začazenou čupřinou. Antonín ji objal tak něžně a jemně, jako by se ani v jeho ruku železo neohýbalo jako těsto v ruku hospodyně. Neboť Antonín a Andulka se měli moc a moc rádi. Takové to už byly tehdy časy. Jako kdyby ve stopách Pána Boha a čertů chodila sama pohanská bohyně Lásky a snažila se tu božskou a čertovskou motaninu učinit lidem aspoň trochu snesitelnější.

Jenže po zemi chodilo také neštěstí. A to, jak je známi, nechodí po horách, ale po lidech. Pán na Hlubokém, pevném hradě na skalnatém ostrohu nad říčkou Bystřicí, se dal na řemeslo, které bylo tehdy v módě u urozených rytířů, hrabat a knížat. Ostatně nejen tehdy. Prostě zjistil, že nejsnadnější cesta ke zbohatnutí je položit se zálohou někde u cesty, po které jezdili bohatí kupci z Prahy do polského Krakova s nákladem drahých suken, vonného, divného koření a jiného vzácného tovaru, zmordovat čeládku a od kupců si vzít jako výplatné za život celé jejich bohatství. A když nebyli dost rychle svolní, rozvěsit je jako děsivou ozdobu staletých sosen kolem silnice. Někdy se rozjel až k „jantarové“ cestě k Lipníku, ale tam se dostával do hájemství urozeného pana Friduše z Helfštýna a s tím nebyly žádné žerty ani spolky. Jednou na to urozený rytíř z Hlubokého zle doplatil. Čeládka páně Fridušova padla na koně holomků z Hlubokého, které zavedli hlouběji do lesa, aby řehtáním

nevarovali kupce. Tehdy rytíř z Hlubokého ztratil všechny koně a ještě část čeledi, když chtěla na Fridušovicích koně vybojovat zpět. Jen tak tak uprchl se zbytkem zbrojnošů pěšky cestou necestou. Proklínal nebe i zemi, Boha i lidi. Ovšem urozený rytíř ani jeho družina nechodí pěšky. A selští chámové koně nepotřebují. A protože mu Mrsklesy ležely právě v cestě, pobral zde všechny koně a krávy přibral navíc. Aby se odškodnil za nezdařený rytířský výboj. A kde sedlák či chalupník nebyl dost ochotný, ještě mu posadil ohnivého kohouta na doškovou střechu. Tak krutě si ještě nikdy nepočínal, i když s „desátky“ pro pána na Hlubokém muselo počítat celé okolí.

V Mrsklesích bylo zle. Některá stavení nebo spáleniště byla opuštěná, když obyvatelé uprchli. A ti zbylí nemohli kováři Antonínovi ani zaplatit starý dluh, ani si objednat novou práci. Neboť navíc ten rok udeřila strašlivá sucha, na polích nic nevzešlo, a co vzešlo, uschlo. Také kupecké cesty byly prázdné, neboť kupci pro obavu o svůj majetek i život volili jiné cesty. A tak, jestli si někdy kováři v Dolanech nebo Oujezdě dali zavolat Antonína na pomoc, když tam zastavila dlouhá řada kupeckých vozů a kupci hartusili, protože chtěli mít koně překovány a vozy opraveny co nejrychleji, čas je totiž drahý a trhy nečekají, tato občasná výpomoc odpadla. Antonín jako pomocník byl oblíben u obou - kovářů i u kupců. Kobylky jako by mu kopyta samy nabízely a nikdy se nestalo, že by podkovu zakul a koně zchromil a práce mu v rukách jen hrála. To dovedli ocenit páni bratři cechu kovářského i kupci sami. A tak se Antonín vracíval vesele a v kapsáři mu cinkalo poutové české stříbro. Jenže to bývalo.

Dnes kovářská výheň pod přístěnkem vyhasla a zvonění kovadliny doznělo. Antonín chodil jako tělo bez duše. A nevěděl co s rukama, zvyklýma na těžké kladivo a žhavé železo. Nejhorší však bylo dívat se na bledé tváře a do smutných očí dětí. Hladových dětí. Nenaříkaly ani neplakaly. Ani Andulka, které jako by kordulka i fěrtošek byly najednou velké, neřekla jedno křivé slovo. Ale to bylo tím horší. Moci se vykřičet, vyplakat, aby hořké slzy netekly dovnitř, do duše, kde pálily jako jedovatá hadí slina.

Antonín utíkával do lesa. Aby aspoň na chvíli neviděl, aby mohl pálicí oči a čelo položit na chladivý mech. A aby nasbíral houby, sladké maliny či borůvky, nebo dokonce položit pytlácká oka na zvěř. Už se ani krutých trestů za lesní pych nebál. Jen něco donést dětem k jídlu. Ale v tom suchém, krutém létě houby nerostly, jen červené vysměvačné muchomůrky, maliny a borůvky suchem nedozrály, scvrkly se a opadaly a pytlákem byl dobrák Antonín přešpatným. Jeho pasti zůstávaly prázdné. Jen jednou chytil hubenou, prašivou lišku, jíž mu nakonec bylo líto. Tak byla hladem vyzáblá jako ty děti.

Jednou se zatoulal daleko, až do strání pod Varhoští. Byl horký srpnový den a Antonín byl unavený, žízňivý a hladový, až se mu hlava točila. Však také odešel před snídaní, aby neujídal dětem tu trochu prosné kaše, a za celý den dostal do úst jen několik suchých borůvek. Vyčerpaně se svalil na úpatí černé skály, která chmurně čněla ze strání. Černý kámen říkali tomuto místu, a kdo mohl, raději se mu vyhnul. Antonínovi nevadila zlá pověst Černého kamene. Už mu skoro nic nevadilo. Divné a zlověstné myšlenky se mu honily pod zpoceným čelem. Koš, který položil vedle sebe, byl skoro po okraj naplněn červenými, bíle kropenatými muchomůrkami. Nic jiného nenašel od rána, jen několik scvrklých, dohněda spálených kuřátek. Až přijde domů, připraví k jídlu tuto zlověstnou krásu a udělá konec všemu. A potom bude klid. Bude zbaven pohledu na hladovějící děti, které se mu ztrácejí před očima, i na usýchající krásu černoooké Andulky. Jen aby to nebolelo, aby usínaly tak lehce, bez tíže jako teď usíná on. Antonín zavřel oči.

Z mráкотného usínání ho probudil uštěpačný smích. Antonín se prudce posadil a vytřeštil oči. Na černém balvanu proti němu seděl myslivec. Celý v černém, za kloboukem černé krkavčí péro, lesknoucí se do modra, na nohou měl vysoké černé boty. Jen levá noha měla divný tvar, jako by byla obuta na kopyto. Čert! blesklo Antonínovi hlavou a mrazivé zachvění mu proběhlo po zádech. Ale co! Čert, nečert, ani sám ďábel nemůže být horší než bída!

Myslivec naň upíral své uhrančivé černé oči, na úzkých rtech výsměšný úsměv. Vlasy černé jako uhl se kroutily jakoby spálené. Antonínovi se zdálo, že se z nich ještě kouří.

Kováři, kováři, máš to nějaké roztodivné myšlenky! Odejít ze světa, abys se nemusel starat o děti. To je to nejlehčí. A vlastně bych tě měl v té myšlence utvrdit. Tak by nám tvá duše připadla bez námahy. Jenže já tě znám, kováři. To bys se dal spíše k lapkům na Hlubokém, jen abys pro děti něco sehnal. Ale mám pro tebe jiný návrh. Upiš mně svou duši a já ti zajistím bohatství a štěstí pro tvé haranty i pro tvou krásnou, černoookou Andulku. Bude to zas nejhezčí kovářka v celém okolí. Slovo čerta na to! Tady podepiš svou krví a do pěti let a do dne přijdi zase sem k Černému kameni.

Slova černého myslivce zněla tiše a uhrančivě jako syčení zmije. Z černé brašny vyňal pergamen a z klobouku vytrhl kavčí péro. Antonín byl jako v mrákotném stavu. Vnímal z celé řeči vlastně jen slova o bohatství a štěstí pro děti a Andulku. A pak se rozhodl rázem. Uchopil černé péro, bodl jím do ruky a na ožehnutý pergamen napsal tři křížky a znak podkovy. Podpis kováře Antonína.

Podkova pro štěstí. Zachechtal se myslivec. Ano, budeš mít štěstí. Pět let! Tvé děti a Andulka do konce života. Za pět let přijdi sem splatit dluh. Neboť za štěstí se vždycky platí. A ty muchomůrky z koše nevyhazuj. Dones je až domů, kdybys se snad jinak rozmyslel. Ačkoliv teď už je to jedno. Už jsi podepsal. Ale nezapomeň, dones je až domů a za pět nashledanou! Za pět let o půlnoci u Černého kamene!

Černý myslivec se zachechtal a zmizel. Kolem černého balvanu se mihla jen klikatá čára na hřbetu zmije.

Antonín byl jako v omámení. Nevěděl, zda sní či bdí. Zda ho ve spánku nekousla zmije. Neboť na ruce měl několik kapek krve. Ale pak jako pod nějakým nutkáním přikryl jedovatou krásu v koši bílým šátkem, přehodil koš přes rameno a vydal se k domovu. Valem se stmívalo. Ze strany západní od Olomouce se obloha zatahovala černými mraky a vrcholky smrků a jedlí se začínaly zachvívat v poryvech větru. Ochladilo se a vzduch byl svěžejší, ale Antonínovi po počátečním osvěžení se šlo stále tíž a tíž. Koš ho tížil, jako by v něm nesl těžké balvany. Tak, tak že dospěl ke své kovárně, než první kapky deště osvěžily na troud vyprahlou zemi. První déšť od jara tohoto roku.

Andulka už vyhlížela na zápraží, a když spatřila Antonína, úsměv ulehčení se jí mihl vyhublou tváří. Jenom neznatelně, jen jako stín.

Dolanský kovář nám, Antoníne, poslal dva pecny chleba. Dobří lidé ještě nevymřeli a teď po dešti snad bude líp. Děti se najedly a už spí chudinky. Pojď se také najíst, jistě jsi vyhládl. A co to neseš v koši, že je to tak těžké?

Antonína bodlo u srdce. Co to chtěl udělat a co to udělal? Zase mu hořké slzy tekly do nitra a pálily jako led. Ano, vysype tu prokletou jedovatou krásu z koše, přizná se Andulce, co chtěl udělat. A snad se mu uleví.

Ale na bílou plachetku nepadaly z koše ohnivě červené muchomůrky, nýbrž se řinuly s cinkotem zlaté a stříbrné mince. Celý poklad!

Ježíši Kriste, Antoníne! Kde jsi to vzal?

Antonín třeštil oči. Jako šílený shraboval rozkutálené zlaťáky a stříbrňáky do plachetky, třesoucími prsty svazoval cípky těžkého uzlu a jeho hlas sípěl.

Budeš šťastná a krásná, Andulko. Budeš zase krásná, jako na naší svatbě, nejkrásnější nevěsta široko daleko. I děti budou šťastné a už nikdy nebudou mít hlad, prokletý, mordující hlad. Co na tom, že za štěstí se platí, zaplatím, ano zaplatím i duší....

Jsi nemocný, Antoníne, jsi nemocný z hladu a smutku. Pojď se najíst a lehnout si. Teď už bude dobře. Už bude opravdu dobře.

Celý týden se Antonín potácel mezi životem a smrtí. A celý týden seděla Andulka u jeho postele, přikládala studené obklady na jeho rozpálené čelo, utírala kapky krve z ruky, kde se nehojilo malé zranění jako kousnutí zmijí, a bledá, usouzená, ale s odpouštějícím úsměvem poslouchala bolestnou zpověď, která se Antonínovi v těch těžkých nocích drala útržkovitě, skoro nesrozumitelně přes rozpraskané, suché rty.

A potom jednoho krásného srpnového jitra, které se jako čerstvě vykoupané děvče rozběhlo po nočním dešti do vesnice, se Antonín probudil slabý, ale bez horečky. A Andulka mu přinesla hrnek

mléka a krajíc vonného zlatého chleba. Jak to mléko sladce chladilo a jak ten chléb voněl! Kolem stály děti, už s trochou ruměnce na tvářičkách a za nimi Andulka, unavená, ale klidná, s vědoucím úsměvem na rtech. Už ne dychtivé děvče, které ví a bere na sebe zodpovědnost. Antonín až před ní cítil podivné rozpaky. Jak před milosrdným, odpouštějícím soudcem.

A potom, jako by se neštěstí přestěhovalo za varhošťské kopce, aby také jinde lidi poznali, že život se skládá ze štěstí a neštěstí. Král se konečně rozzlobil na rytířského lapku na Hlubokém, hrad oblehl, vyvrátil a spálil, takže se okolí přece jen trochu odlehčilo, ačkoliv královské posádky desátek také nijak neodpouštěly. Ale lidem se přece vedlo líp, hlavně když Antonín a Andulka pokladu nepoužili jen pro sebe, ale dovedli půjčit i pomoci těm nejpotřebnějším. Kupci znovu zalidnili staré kupecké cesty a obchod a řemesla znovu ožila. Kovářská výheň Antonínova znovu žhnula a kovadlina zvonila svou pracovní písničku.

Ale něco se přece změnilo. Jestliže jiní mysleli, že neštěstí se navždy odstěhovalo - to už je taková lidská blahodárná vlastnost - nemyslel si to Antonín. Často se píseň kovadliny zlomila uprostřed a Andulka pak našla Antonína s očima upřenýma vzhůru do lesů k Černému kameni, zatímco mu rozžhavená podkova pomalu vychládala v kleštích. Andulka se na něho usmála a Antonín jako přistižený při zlém činu znovu zhavil výheň, až jiskry létaly, a dělal jakoby nic. Neboť o tom, co se stalo tehdy u Černého kamene, nepadlo mezi manžely nikdy ani slovíčko.

Čas ubíhal rychle a nenávratně, ba stále rychleji. A kovář Antonín byl stále zamklejší a zamyšlenější. Byl boháč, to je pravda, ale žádná z nepravostí boháčů se u něho neujala. Kdo potřebný přišel, nikdy s prázdnou neodešel, ba jako by kovář ty potřebné skoro vyhledával. A možná že i vyhledával. Že chtěl zaplatit to své štěstí. Ale sám sebe neoklamal. V duši i po dobrém činu mu zasyčelo zmijím hlasem. Boha bys oklamal, ten chce být oklamán, protože je lidského rodu, ale čerta neoklameš. A ranka na ruce, dávno zhojená, jako by se otvírala a znovu krvácela. Jen úsměv se rtů Andulčiných nemizel. Jen se měnil. Bylo v něm něco odhodlaného a rozhodného, až to vzbuzovalo ostych. Byla krásná, ba krásnější než dřív, ale byla to jiná krása a Antonín se už nikdy neodhodlal ji vyzvednout do výše, aby vykřikla dívčím jásosem.

Pak přišel zase srpen. Srpen po pěti letech. A dva dny přede dnem, který byl stanoven, řekla Andulka Antonínovi: Potřebuji na den odejít s Liduškou. Až se vrátíme, něco důležitého ti řeknu.

Liduška byla nejstarší dcerka, šestnáctiletá krasavice, za kterou se už mnohé chlapecké oko s touhou podívalo. Modré oči pod zlatými vlasy se dívaly vesele a bezelstně. Celý tatínek, když byl mladý, brebtaly babky, aby se zavděčily bohatému kováři. Ten se jen smutně usmál, ale grošík z jeho kapsáře se přece přestěhoval do scvrklých prstů babky pochlebnice, která ovšem tentokrát mluvila jen pouhopouhou pravdu.

Andulka zastrčila Lidušce i sobě za řadra snítku svčených kočiček, naplnila dvě vědra vápnem, do šátku svázala trochu jídla a vydaly se na cestu. Kam, to nikdo nevěděl.

Toho dne kovář Antonín ani výheň nezapálil, ani kladivo do ruky nevezal. Nehnutě bez ducha seděl na kovadlině a jeho oči tkvěly zadumaně na černé skále, která strměla v dálce, obletována krkavci. A pak, když slunko rozplašilo stíny, ve kterých se ráno koupalo, počalo se se skálou něco dít. Napřed dostala bílou čepičku, pak si oblékla bílou jupku a začala pomalu spouštět bílou suknicí. Jako když černá cikánka se po koupeli začne bíle oblékat. Kovář nevěřil svým očím. Ale marně si je mnul, zavíral a zase otvíral, byla to pravda. Když se slunko začalo sklánět ke svému západnímu lůžku, svítla skála do kraje neposkvrněnou bělostí jako nevěsta. Zářila jako bělostný prapor odpuštění a míru.

Před večerem se Andulka s Liduškou vrátily. V očích i kolem rtů jim svítil bílý úsměv. Nebo to byly stopy vápna? Avšak nikoliv. Liduška odešla jako nevědoucí děvčátko a vrátila se jako moudrá panna. Bůh ví, co Andulka v tom dni své nejstarší dceři svěřila. Ale její úsměv měl v sobě něco vítězného.

A než slunce zapadlo, řekla Andulka Antonínovi: „Zítřka o půlnoci nepůjdeš k Černému kameni splácet svůj dluh. Není už Černého kamene, je jenom Bílý kámen. A svůj dluh jsi splatil svou láskou.“

Antonín sklonil svou náhle šedivějící hlavu do Andulčina klína a slzy se mu řinuly z očí. Očišťující a uvolňující slzy, které už netekly dovnitř jako žíravý jed. A v úsměvu, se kterým se Andulka sklonila nad milovaného muže, bylo zas něco dívčího, dívčensky záludného. Zas to byl úsměv, se kterým dovedla Andulka před lety přinutit nespělého hromotluka Antonína, aby ji poprvé objal.

Druhého dne o půlnoci se nad krajem strhla strašlivá bouře. Vichr lámal staleté sosny jako třísky, blesk stíhal blesk a při každém blesku zasvítíl do kraje Bílý kámen. Jako znamení. Jako výstraha. Při svitu hromničky hladila Andulka zmučenou hlavu Antonínovu a s nevyzpytatelným úsměvem poslouchala jak říká: Šťasten je ten, ženu chytrou a statečnou kdo nalezne. Ani Andulka, ani Antonín nevěděli, že jsou to slova skoro totožná s těmi, která napsal mudrlec před více než půldruhým tisíciletím. Ale nijak jim to nevadilo. Ostatně pro každého člověka je nejcennější ta moudrost, kterou zaplatí svou vlastní kůží. A tak to snad bude až do skonání světa, amen.

To je tedy pověst o Bílém kameni nad Mrsklesy. Každým rokem pak Andulka s Liduškou, pak jejich děti, vnuci a pravnuci měnili Černý kámen v Bílý kámen. Stačilo k tomu trochu vápna. Dnes už Bílý kámen zase černá. Dnešní potomci Antonína a Andulky mají jiné starosti než všelijaké pověry a pověsti. Jsou-li pro to šťastnější, nevím. Ale vím že Antonína a Andulku už z toho hlava nebolí.

